

carotid arteries - by 28.60%, internal carotid arteries - by 20.0%, vertebral arteries V3 - by 25.70%, anterior cerebral arteries - by 28.6%, middle cerebral arteries - by 25.70%, posterior urinary arteries - by 25.7%, vertebral arteries V4 - by 22.90%. The practical effectiveness of the proposed program is proved by quantitative changes (at the level of $p < 0.05$) of the studied indicators. The developed system of kinesiotaping in the program of physical education and sports rehabilitation of children with cerebral palsy was aimed at improving the indicators of cerebral hemodynamics, due to the method of applying tape and its therapeutic properties. Based on the generalization of the obtained data, the efficiency of implementation and rational orientation of the implemented system of physical education and sports rehabilitation for children with cerebral palsy in the form of spastic hemiparesis, using kinesiotaping techniques to improve cerebral hemodynamics.

Keywords: physical education and sports rehabilitation, cerebral palsy, kinesiotaping, spastic hemiparesis, blood flow.

Подано до редакції 17.03.2022

УДК: 378.017:172.15]:004:378.018.43
DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2022-1-9>

Оксана Кравченко,
доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету соціальної та педагогічної освіти,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова 2, м. Умань, Україна,
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-9732-6546>

Ірина Резніченко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри виховних технологій та педагогічної творчості,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова 2, м. Умань, Україна
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-2810-2378>

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

На сьогодні національно-патріотичне виховання є потужним засобом зміцнення єдності і цілісності України. Нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. На нашу думку, одним із таких шляхів може стати застосування цифрових технологій у здійсненні національно-патріотичного виховання студентської молоді, адже, це одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку освітнього процесу. Метою дослідження є вивчення можливостей цифрових технологій як засобу формування національно-патріотичного виховання молоді в умовах дистанційного освітнього середовища закладу вищої освіти. Методи дослідження: теоретичні – аналіз психолого-педагогічних джерел з досліджуваної проблематики, узагальнення та систематизація даних щодо формування національно-патріотичного виховання молоді в умовах дистанційного освітнього середовища; емпіричні – анкетування. Вибірку дослідження склали студенти 3-4 курсів денної форми навчання (70 осіб) факультету початкової освіти та факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Проведене дослідження засвідчило, що студентська молодь займає активну громадську позицію: розмовляє українською мовою, хоче жити та працювати в Україні, шанобливо ставиться до своєї Батьківщини, її традицій, культурного та історичного минулого, любить подорожувати, толерантно ставиться до осіб з особливими потребами. Проаналізовані різноманітні форми виховної роботи національно-патріотичного спрямування в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, які були проведені засобами ІКТ: онлайн тематичні лекції, виховні години, майстер-класи, гостьові онлайн-зустрічі з відомими дослідниками історичної спадщини України, онлайн екскурсії-подорожі історичними місцями, віртуальні виставки художньої творчості, участь у національно-патріотичному студентському таборі «Дія» тощо довели ефективність можливостей цифрових технологій як засобу формування національно-патріотичного виховання молоді.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, студентська молодь, цифрові технології, дистанційне освітнє середовище, інформаційно-комунікаційні технології, інклюзивна 3D-карта.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми

У складний для нашої держави час, для всього українського народу – студентська молодь відіграє значну роль у становленні нових прав і свобод, демократичного і вільного суспільств, у боротьбі за територіальну цілісність, ціною власного життя зокрема. Активна громадська позиція молодих людей свідчить про те, що рівень патріотизму та культу нації у молоді значно зріс.

Відповідно до Концепції національного виховання студентської молоді: «головною метою національного виховання студентської молоді є формування свідомого громадянина – патріота української держави, активного провідника національної ідеї, представника української національної еліти через набуття молодим поколінням національної свідомості, активної громадянської позиції, високих моральних якостей та духовних запитів» (Концепція національного виховання студентської молоді, 2022). Основні напрями патріотичного виховання знайшли відображення в Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки, Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття»), Державній цільовій соціальній програмі національно-патріотичного виховання до 2025 року (Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання до 2025 року, 2021), Обласній цільовій програмі національно-патріотичного виховання Черкаської області протягом 2021–2025 років.

На нашу думку, одним із шляхів в національно-патріотичному становленні студентської молоді може стати застосування цифрових технологій. Саме цифрові технології дозволяють активізувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань.

У сучасних вітчизняних дослідженнях розкриваються окремі аспекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Так, способи оптимізації процесу виховання патріотизму у старшокласників, студентів та розвитку їхньої медіаграмотності засобами медіаосвіти досліджувала Череповська Н. (Череповська, 2017).

Інтернет-ресурси як засоби формування національно-патріотичного світогляду студентів розглядали у своїй праці дослідники Мазай Л., Павлушенко О., Павликівська Н., Прокопчук Л. На емпіричному матеріалі, одержаному методом фокус-груп, вченими визначено ступінь активності й тематичне спрямування зацікавлень у студентському середовищі інформацією про історію, етнокультуру, традиції українського народу та обізнаність студентів з інтернет-джерелами достовірних науково обґрунтованих знань про минуле та сучасне суспільно-політичне життя України (Павлушенко, Мазай, Прокопчук, Павликівська, 2021).

Способи використання інформаційно-комунікаційних технологій в національно-

патріотичному вихованні молоді висвітлює у своїй науковій розвідці Вільцанюк І. (2021).

Досвід використання ІКТ у патріотичному вихованні молоді описують й зарубіжні вчені. Дослідник Kamil R. у своїй статті описує досвід використання інформаційних та комп'ютерних технологій у вихованні патріотичного виховання польської молоді (Kamil, 2019).

Дослідники Lacka E., Wong T. C., Yacine Haddoud M. (2021) вивчали роль віртуального навчального середовища та використання соціальних мереж у вищій школі. У своїх дослідженнях Fedorova S., Ivanova D, Balysheva K, Zubkova Y. (2021) аналізували матеріали щодо цифрової підтримки системи освіти, такі як 3D ігри, телетанDEM, подкасти, соціальні мережі, відеоресурси та інші інноваційні технології впровадження електронного навчання у національно-патріотичному вихованні молоді.

Однак, проведений аналіз педагогічної літератури свідчить про не достатність вивчення питання формування національно-патріотичного виховання студентської молоді засобами цифрових технологій.

Мета – вивчити можливості цифрових технологій як засобу формування національно-патріотичного виховання молоді в умовах дистанційного освітнього середовища закладу вищої освіти.

Для реалізації поставленої мети вважаємо за доцільне дослідити, наскільки студентська молодь цікавиться формуванням власної української громадянської ідентичності, зокрема виявлення пізнавальних, пошукових, організаторських, предметно-перетворювальних умінь та вмій суб'єкт-суб'єктної взаємодії як основи патріотичних навичок в умовах дистанційного освітнього середовища.

Завдання

Відомо, що національно-патріотичне виховання є ефективним засобом передачі молоді соціального досвіду і надбань попередніх поколінь людства. Воно сприяє розвитку інтелектуального і духовно-творчого потенціалу, національних і загальнолюдських цінностей.

До основних завдань національно-патріотичного виховання молоді належать:

- «утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;

- виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки;

- підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника вітчизни, героя;

- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;

- сприяння набуттю дітьми та молоддю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності

громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;

- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;

- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;

- культивування кращих рис української ментальності - працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи;

- формування мовленнєвої культури;

- спонукання зростаючої особистості до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму» (Концепція національного виховання студентської молоді, 2022).

Розглянемо можливості та напрями використання цифрових технологій при розв'язанні завдань національно-патріотичного виховання студентської молоді.

З метою виховання громадянськості та патріотизму, формування національної свідомості та громадсько-політичної активності студентської молоді засобами цифрових технологій в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини запроваджено низку як традиційних, так і нових форм виховної роботи: проведення онлайн тематичних лекцій, виховних годин, круглих столів, онлайн екскурсій подорожей історичними місцями, організація віртуальних виставок художньої творчості, участь у національно-патріотичному студентському таборі «Дія» тощо.

Через програми Zoom та Google meet для студентів проводились майстер класи: «Розпис різдвяного печива», «Оберіг захиснику України», «Візерунки, сповнені барвистої краси» (до дня вишиванки) тощо.

Необхідною складовою патріотичного та громадянського виховання є заходи, що проводяться в університеті, щодо вшанування подвигу українського народу, увічнення пам'яті про загиблих жертв Другої світової війни, жертв Голокосту, Героїв небесної сотні (круглий стіл «Україна пам'ятає – світ визнає», онлайн лекція-реквієм «Геноцид українців голодом 1932–1933», круглий стіл «Вільні творити майбутнє», круглий стіл «Герої та антигерої в українському суспільстві ХХІ ст.» тощо). В рамках карантинних обмежень ці заходи проходили у форматі онлайн спілкування.

Потужну інформаційну та виховну функцію несуть гостьові онлайн-зустрічі з відомими дослідниками історичної спадщини України: дослідником родоводів населення та історії шляхти Правобережної України Євгеном Чернецьким, поетом та філософом Ваном Крюгером, з реконструктором козацької минувшини Віталієм Павленком, упорядником видань «Коліївщина: право на повстання» та «Коліївщина 1768–1769» з серії «Архів Коша Нової Запорізької Січі» Євгеном Букетом та

Іваном Синяком, доктором мистецтвознавства, професором, народним артистом України Іваном Єргієвим, сучасними українськими письменниками Ігорем Астапенком і Богуславом Поляком тощо.

Одним із сучасних методів патріотичного виховання є метод проектів із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Використання методу проектів ґрунтується на певних етапах і виборі актуальної теми. Важливим напрямом реалізації програми патріотичного виховання здобувачів вищої освіти є створення довгострокових проектів. Серед проектів патріотичної спрямованості це – «Україна – європейська країна», «Кращий знавець історії політичної думки», «Я – родина – Україна», «Долаємо стереотипи разом». Участь студентів у проектній діяльності сприяє виявленню в них патріотичних почуттів (любові до своєї країни, своїх рідних, толерантного ставлення до інших національностей).

На сайті університету кожен здобувач освіти може ознайомитись з планом проведення різноманітних виховних заходів національно-патріотичного спрямування (<https://udpu.edu.ua/>).

З метою формування у студентської молоді активної громадської позиції на факультеті соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини впроваджено інноваційний проект – Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія» (<https://fspo.udpu.edu.ua>) (далі – Табір «Дія»), мета якого – «формування у студентів високої патріотичної свідомості, почуття вірності Батьківщині, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави» (Національно-патріотичний табір..., 2018: 26).

Учасниками табору є студентська та учнівська молодь міста Умань.

«Табір «Дія» розпочав свою роботу у 2014 році внаслідок трагічних подій у державі – революційних змін у листопаді 2013 – березні 2014 р., початку війни на Сході країни. Його створення продемонструвало високу громадянську позицію студентства УДПУ імені Павла Тичини, готовність молодого покоління відстоювати національні цінності, українську державність» (Національно-патріотичний табір..., 2018: 26).

Діяльність національно-патріотичного табору «ДІЯ» – достойна можливість згуртувати студентську молодь та активістів навколо досить актуальної нині проблеми єдності, толерантності та взаємопідтримки. Табір допомагає згуртувати молодь посередництвом культурних акцій, майстер-класів, дебатів, надає можливість кожному конструктивно висловити свою думку та практично залучитись до покращення стану взаємостосунків між людьми (психологічний аспект), направити сили на практичне покращення навколишнього середовища (фізична праця).

Заходи, які передбачені проектом:

— «поширення у ЗМІ та соціальних мережах ідеї єдності суспільства та територіальної цілісності України;

— організація у мережі Інтернет спеціального віртуального простору (сайти, групи у соц. мережах) «ДЕІ ВГОЛОС» для спілкування та висвітлення нагальних актуальних ідей пересічними громадянами та учасниками табору стосовно вирішення та забезпечення територіальної цілісності української держави;

— створення та забезпечення роботи телефонної гарячої лінії з питань консультування будь-яких складних ситуацій, пов'язаних із суспільно-політичними подіями в державі;

— створення банку даних жителів міста Умань та їх родичів, потерпілих від терористичних дій на Сході України та організація соціально-психологічної та матеріальної допомоги;

— забезпечення співпраці між соціальними структурами міста та району, роботодавцями, приватним сектором для вирішення матеріальних та соціально- побутових проблем учасників табору;

— запрошення експертів та спеціалістів (юристів, правознавців, громадських діячів) для ознайомлення учасників Табору з їхніми правами, свободами та обов'язками, вивчення чинного законодавства у цій сфері;

— організація телемосту між студентами Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та студентами, які навчаються в інших областях України для налагодження комунікації та співпраці між молоддю з різних куточків країни;

— проведення еко-тренінгів на базі Національного дендрологічного парку «Софіївка» на подолання стресових та кризових ситуацій учасників Табору;

— проведення спортивних свят та конкурсів для дітей, молоді і батьків –учасників табору;

— трудотерапія: «прибирання міста» (Безлюдний, Кравченко, 2018).

На формування національної свідомості та громадсько-політичної активності студентів спрямовується діяльність бібліотеки університету (<https://library.udpu.edu.ua/>). Одним із пріоритетних напрямків роботи бібліотеки як хранителя духовної спадщини є висвітлення історичних подій, ознайомлення з історією, етнографією та природою, літературним надбанням, архітектурними пам'ятками рідного краю.

Під час проведення заходів бібліотека відводить належне місце популяризації книг, витворів мистецтва, що стали надбанням української культури та ознайомленню з творчістю видатних людей нашого регіону та держави. Фонд бібліотеки укомплектований літературою, що сприяє формуванню національно свідомої, духовно багатой особистості.

Все частіше користувачі звертаються до електронного каталогу, доступ до якого можна отримати в локальній мережі та з віддаленого доступу. Його формування розпочалось з 2007 року із внесення бібліографічних записів нових надходжень. Але працівники бібліотеки проводять також ретрокаталогізацію найбільш активної частини бібліотечного фонду.

Формується електронна бібліотека з повнотекстовими базами даних підручників та посібників за профілем університету. Постійно здійснюється формування фонду електронних документів. «Електронні бібліографічні посібники характеризують цифрова форма подання, інтерактивність, наочність (мультимедійність), можливість підключення зовнішніх об'єктів, доступність віддаленим користувачам. Перевагами їх є комбінованість – поєднання, наприклад, огляду життя письменника з вебліографією (гіперпосиланнями на його твори в інтернеті) і відеоролика» (Бондар, Добко, Лобановська, 2019).

Для здобувачів вищої освіти бібліотекарі проводять онлайн-консультації по роботі з онлайн-каталогом, віртуальні виставки. Різноманітні види відеороликів, буктрейлерів патріотичного спрямування можна знайти на сайті університетської бібліотеки.

На сьогодні в мережі університету за кошти держбюджету відкрито доступ до наукометричних баз даних Web of Science, Scopus (включає повнотекстову базу даних ScienceDirect), які «вважаються найавторитетнішими з існуючих міжнародних систем цитування, індекси котрих визнаються в усьому світі. За тематичним наповненням ці дві найбільші світові інформаційні системи відносяться до категорії мультидисциплінарних баз даних, що охоплюють практично всі галузі знань. Разом з тим, основна тематика WoS охоплює фундаментальні науки, тоді як Scopus відображає як фундаментальні напрямки досліджень, так і широкий спектр прикладних і інженерних галузей знань, економіки, менеджменту і інших напрямків наукової та інноваційної діяльності» (Бондар, Добко, Лобановська, 2019).

Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дає змогу впроваджувати в бібліотеці нову форму виставкового експонування документів – віртуальну (онлайнову, електронну) виставку. «Її безумовною перевагою є те, що це – умовно необмежений у часі та просторі захід, для реалізації якого можуть використовуватися інтернет-ресурси. На віртуальних виставках розміщують текстову інформацію, графічне, аудіо- або відеозображення експонатів, що розкривають зміст виставки. Відвідувачі віртуальної виставки можуть отримати повну інформацію за темою, що їх цікавить, без поспіху, часових або географічних обмежень, наочно ознайомитися з інформаційним ресурсом» (Бондар, Добко, Лобановська, 2019).

Віртуальні виставки приурочені знаменним і

пам'ятним датам, подіям у педагогічному, культурному, громадсько-політичному житті країни.

Отже, «віртуальні виставки надають змогу розв'язати низку проблем, які неможливо вирішити традиційними методами. Це, зокрема, забезпечення збереженості книжок, оперативність організації виставки та можливість постійного її поповнення новими виданнями, представлення книжок у потрібній кількості назв, необмеженість терміну експонування, можливість перегляду змісту окремих книжок, розкриття змісту видання за допомогою анотації, забезпечення перегляду книжок, які відсутні у фондах бібліотеки, але мають певне значення для розкриття теми, можливість дистанційного перегляду виставки без відвідування бібліотеки у будь-який час» (Хемчян, Бондар, Добко, Рубан, 2017).

Приділяє значну увагу інформаційному забезпеченню національно-патріотичного виховання здобувачів вищої освіти Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського Національної академії педагогічних наук України (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського НАПН України) (<https://dnrb.gov.ua/ua/>) як головний координаційний наукометодичний центр мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України.

З метою зацікавлення студентської молоді як майбутніх педагогів до національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді «бібліотекою розроблено та забезпечено доступ через веб-портал до електронних інформаційних ресурсів: рекомендаційних бібліографічних списків «Патріотичне виховання в бібліотеках», «Національно-патріотичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів в умовах модернізаційних суспільних змін», «Національно-патріотичне виховання підростаючого покоління в Україні: сучасний стан», «Патріотичне та духовно-моральне виховання школярів», «Від проголошення незалежності до нової України», збірника наукових праць «Українські педагоги про національно-патріотичне виховання» (Хемчян, Бондар, Добко, Рубан, 2017).

У бібліотеці до послуг користувачів є дистанційне обслуговування онлайн: реєстрація користувачів, віртуальна бібліографічна довідка, «запитай бібліотекаря», електронна доставка документів. Здобувачі вищої освіти можуть ознайомитись з віртуальним читальним залом Фонду В. О. Сухомлинського, віртуальним читальним залом кабінету бібліотекознавства, віртуальною кімнатою-музеєм рідкісної книги, віртуальним читальним залом освітянина.

З метою патріотичного виховання важливо спрямовувати студентську молодь до просвітницьких сайтів, порталів, ютуб-каналів, контент яких містить багато корисної інформації в галузі історії, етнології, етнографії, культури мови, національного мистецтва.

Враховуючи сучасні умови, вагомий вплив на формування поглядів та переконань студентської

молоді мають соціальні мережі, адже «соціальні мережі, напівпублічна Інтернет-мережа, що дає змогу користувачам об'єднуватися відповідно до спільних інтересів та уподобань, формувати власний контент. Так само, виходячи виключно з власної мотивації, відбувається режим його підтримки – від напівактивного до режиму реального часу. Матеріали знаходить відгук у вигляді коментарів іншими учасниками соціальної мережі. Власне такий формат обміну думками та інформацією є доречним з огляду використання соцмереж у сфері національно-патріотичного виховання» (Вільцанюк, 2021).

Формуванню національно-патріотичного світогляду молоді сприятиме залучення студентства до онлайн-екскурсії по Україні. Онлайн екскурсії доступні в таких музеях як: музей-садиба І. Котляревського в Полтаві, Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття, історико-археологічний музей «Прадавня Аратта – Україна» в с. Трипілля, музей Волинської ікони, церква Святого Духа в Рогатині, музей Гетьманства, музей скла у Львові (самостійний підрозділ історичного музею Львова), музей модерної скульптури Михайла Дзіндри у Львові, Дубенський замок, літературно-меморіальний музей імені Григорія Сковороди, Острозький замок, Національний військово-історичний музей України, заповідник «Поле Полтавської битви», музей археології в Батурині, Цитадель Батуринської фортеці, музей С. Бандери у Лондоні, музей-меморіал «Тюрма на Лонцького» у Львові, Дніпропетровський національний історичний музей імені Д. І. Яворницького, палац Кирила Розумовського у Батурині, будинок-музей Ігоря Стравінського в Устилузі, Музей історії та культури євреїв Буковини.

На сьогодні 3D-тури – це актуальний культурний продукт, який дає змогу набагато краще показати культурно-туристичні об'єкти та посилити роль культури у суспільстві, ніж це можна зробити під час перегляду фотографій, відеороликів, читання описів. 3D-тур дозволяє побачити простір навколо себе і розглянути деталі навколишнього світу в найдрібніших подробицях, а також здійснити обертання і переміщення за віртуальним об'єктом (Масовець, 2019).

Під час пандемії значна частина світових закладів культурної спадщини організувала свою діяльність, використовуючи цифрові технології. Серед закладів, що надавали онлайн-послуги, онлайн-колекція музею Гуггенхайм, онлайн-колекція Нью-Йорського музею сучасного мистецтва МоМа, Амстердамський музей Ван Гога з функцією google street view, а також проєкт Google Art and Culture та інші. Онлайн-колекції, віртуальні тури, стріми, відео-екскурсії, YouTube канали, онлайн-трансляції – все це дало можливість не змінюючи своєї геолокації подорожувати та пізнавати світ. Враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід, у рамках науково-дослідної теми «Соціально-психологічна реабілітація дітей та молоді з особливими освітніми потребами засобами інклюзивного туризму» (державний реєстраційний номер: 0119U103978) Уманського

державного педагогічного університету імені Павла Тичини було створено інклюзивну 3D-карту (<https://fspo.udpu.edu.ua/inklyuzyvno-sotsial%CA%B9na-3D-karta/#/>), яка включає кілька культурних об'єктів в єдиний туристичний маршрут. Розроблена інклюзивна 3D-карта може використовуватися не лише як туристичний маршрут, але й бути дієвим інтерактивним інструментарієм під формування національно-патріотичного виховання студентської молоді.

«Інклюзивна 3D-карта – це проєкт, який створив умови для рівної участі, рівного доступу всіх членів суспільства. Створення платформи допомагає спланувати свій відпочинок онлайн, а також за допомогою цифрових технологій відвідати найвідоміші історико-культурні об'єкти та поринути в історичні пригоди» (Кравченко, Міщенко, 2022).

Проєкт дає можливість задовольнити свої культурні потреби особистості та продемонструвати культурне розмаїття регіону, що стане приводом для відвідування цих місць вже офлайн. «Для здобувачів вищої освіти проєкт сприяє розширенню кругозору і поглибленню знань, вихованню справжнього громадянина, формуванню пізнавального інтересу до предметів, що вивчаються, виникненню мотивації до навчання, підвищенню обізнаності українців історико-культурної спадщини Батьківщини. В умовах становлення та розвитку інклюзивного суспільства проєкт сприяє забезпеченню рівних можливостей для студентів з інвалідністю щодо туристичної діяльності, тим самим дозволить їм

отримати статус активних суб'єктів соціокультурної діяльності» (Кравченко, Міщенко, 2022).

Методи дослідження

З метою перевірки ефективності формування національно-патріотичного виховання студентської молоді засобом цифрових технологій на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (факультет початкової освіти та факультет соціальної та психологічної освіти) було проведено анкетування студентів 3-4 курсів денної форми навчання. Використовувалась авторська онлайн-анкета, яка включала 19 відкритих та закритих запитань. В анкетуванні брало участь 72 здобувача вищої освіти.

Результати та обговорення

Розглянемо результати анкетування. На перше запитання «Що для вас означає бути патріотом?» Більшість опитуваних (46,4%) дали відповідь «працювати на добробут своєї держави», 24,6% – «наслідувати традиції», 14,5% – «жити і народитися в Україні», 6,5% – «спілкуватись українською мовою». Оскільки у запитанні була можливість вписати власний варіант відповіді, деякі студенти зазначили: «захищати свою країну та ідентифікувати себе українцем», «працювати на благо країни», «поважати себе, відповідати за власні вчинки, слова, поведінку, бути представником своєї нації» (рис. 1). Таким чином, підрастаюче покоління сприймає патріота як людину з активною життєвою позицією, готову стати на захист рідної землі.

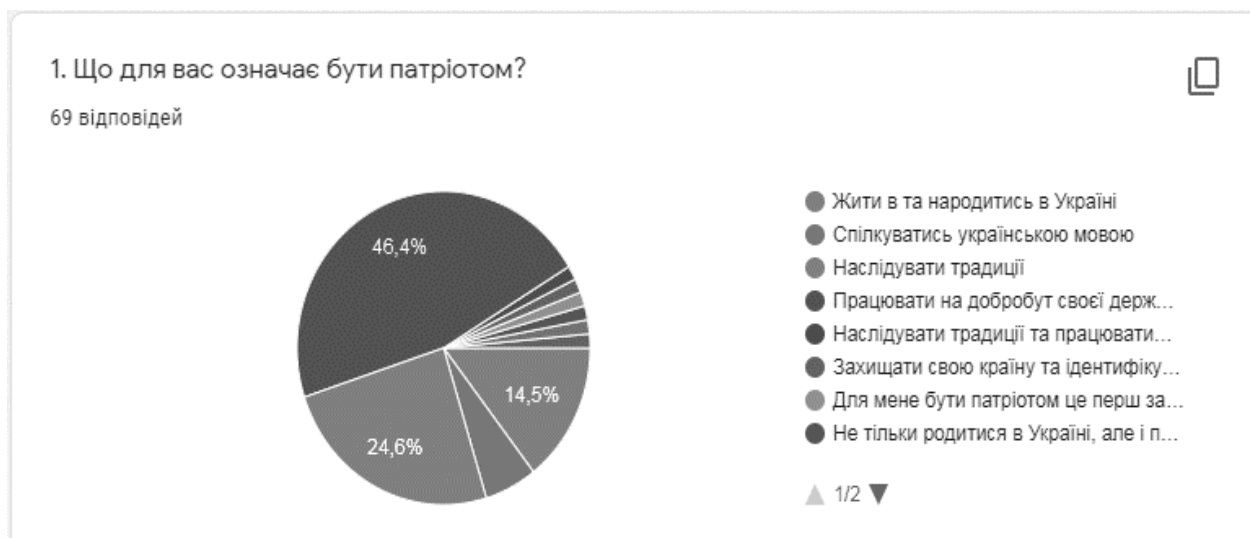

Рис. 1. Що для Вас означає бути патріотом?

Встановлено, що 83,1% респондентів відповіли, що люблять свою державу, і лише 9,2% дали відповідь, що їм «байдуже». Водночас 90,8% зазначили, що вільно володіють українською мовою, 6,2% було «важко відповісти» на це запитання.

На четверте запитання «Що ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?» 56,5% студентів

відповіли, що розмовляють українською мовою і наслідують традиції, беруться за будь-яку можливість повпливати на поліпшення добробуту держави; 24,6% – живуть в Україні і борються за її добробут всіма можливими методами; 13% – живуть у своє задоволення і що робиться з державою їх не цікавить (рис. 2.)

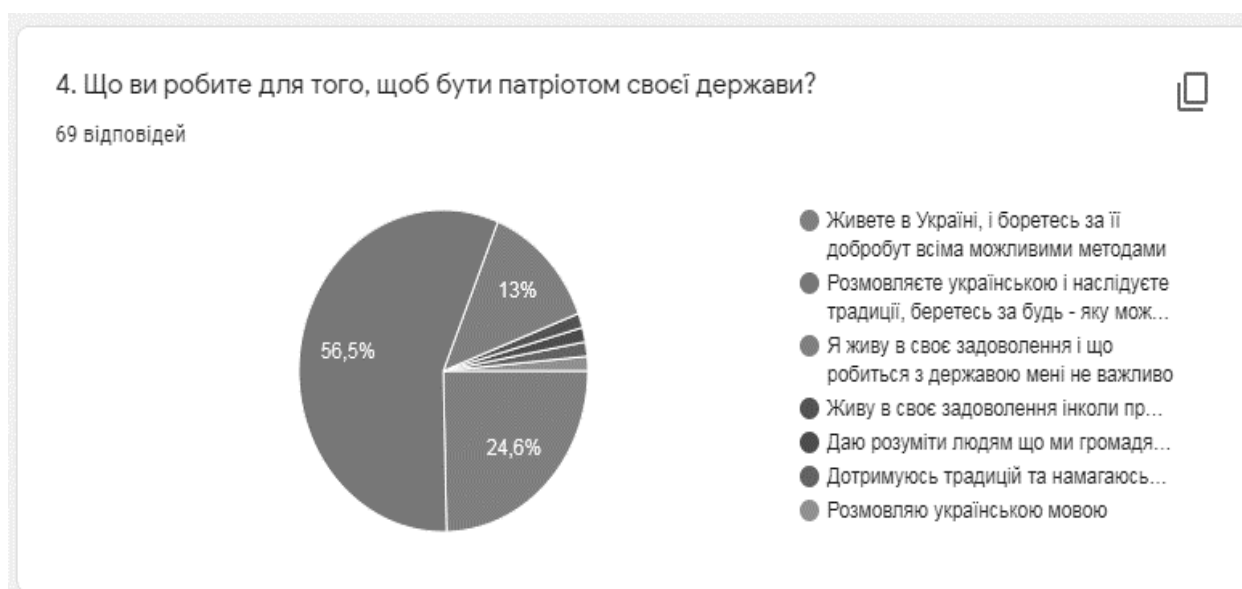

Рис. 2. Що Ви робите для того, щоб бути патріотом своєї держави?

На відкрите запитання «Які заходи, на Вашу думку, повинна вжити держава, аби підтримати патріотичний дух молоді?» ми отримали безліч різноманітних відповідей: від традиційних – «Заохочувати молоде покоління до навчання, щоб підготувати кваліфікованих фахівців», «відзначати усі українські свята, наслідувати традиції», «допомагати молоді з працевлаштуванням», «забезпечити достойною зарплатою», «проводити різні акції для піднесення української мови», до неординарних – «створити клуби патріотів», «відзначати свята по

сучасному, молодіжному, але з дотриманням українських традицій», «знімати сучасні фільми на історичних подіях».

На шосте запитання «Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді?» ми отримали такі відповіді: 45,7% – відчуття пошани до своєї країни, 30% – активність у громадському житті країни, 15,7% – інтерес до історичного минулого, 4,8% – інтелігентність. (рис. 3).

Рис. 3. Які риси характеру Ви вважаєте необхідними для виховання патріотизму серед молоді

Свій вільний час більшість студентів (45,2%) проводять у компанії друзів, 21% опитаних проводять за комп'ютером або телевізором, 12,9% – відвідують театри та переглядають кінофільми на історично-патріотичні теми. І зовсім невисокий відсоток

студентів (4,8%) відвідують історичні, літературні, художні музеї, виставки, екскурсії.

Серед пріоритетних інтернет-ресурсів, що використовують студенти, можемо назвати 50,8% YouTube, 16,4% – Facebook, 11,5% – Viber.

Нам імпонують відповіді студентів на дев'яте та десяте запитання, а саме: 50,0% опитуваних зазначили, що беруть участь у

університетських/факультетських заходах національно-патріотичного спрямування та 50,8 % студентів подобаються онлайн заходи (рис 4, 5).

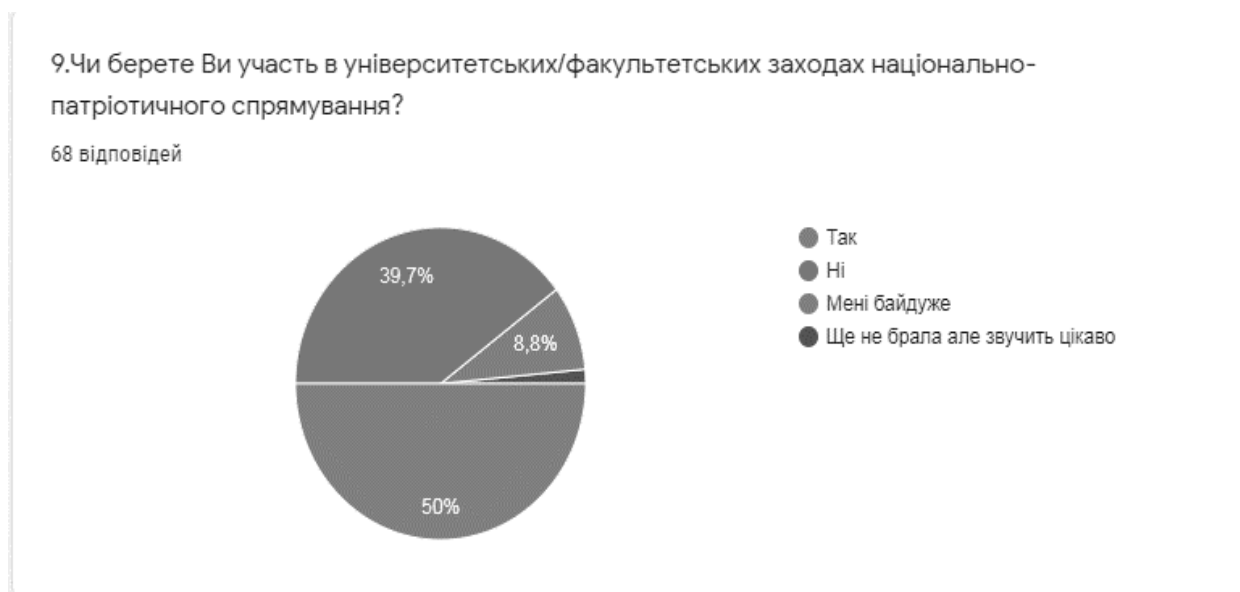

Рис. 4. Чи берете Ви участь в університетських, факультетських заходах національно-патріотичного спрямування

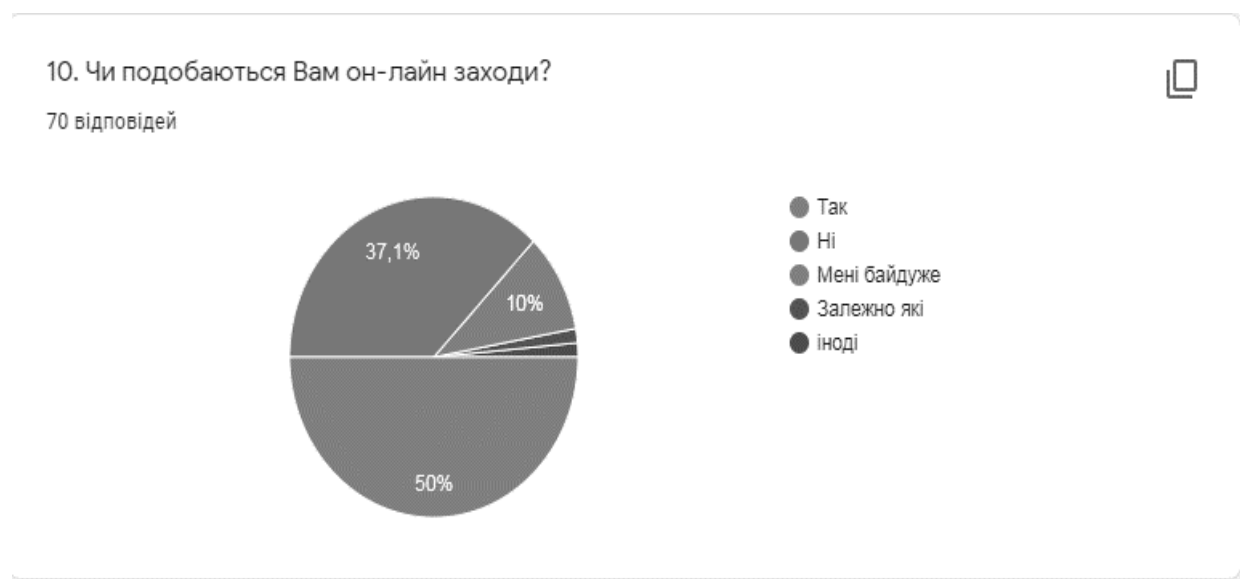

Рис. 5. Чи подобаються Вам онлайн заходи

Зазначено, що 63,5% опитуваним онлайн ресурси дозволяють повноцінно вести активний спосіб життя в умовах дистанційного навчання та більше половини (59,7%) відзначають, що онлайн ресурси та мережа інтернет впливають на їхні патріотичні почуття. 90,5% люблять подорожувати Україною, 45,2% – подобаються віртуальні екскурсії, проте є й такі, яким це недовподобі (51,6%).

Наступний ряд питань був присвячений

ознайомленню студентів з універсальною інклюзивно-соціальною 3D-картою «Культурно-рекреаційно-туристична Черкащина». Так, 54,7% студентів зазначили, що ознайомлені, 42,2% – ні. На питання «Який з онлайн-турів Вам сподобався найбільше?» 38,7 % зазначили 4 тур (Умань), 25,8% – 2 тур (Корсунь-Шевченківський – Канів), 14,5 % – 1 Тур (Монастирище – Жашків – Звенигородка – Тальне), 8,1% – 3 Тур (Чигирин) (рис. 6).

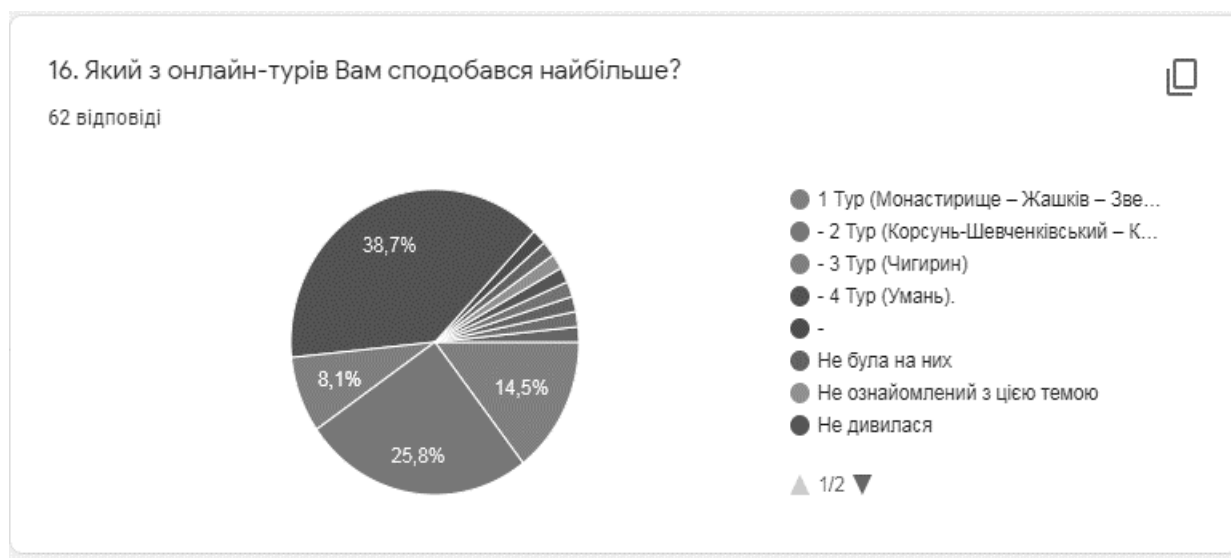

Рис. 6. Який з онлайн турів Вам сподобався найбільше

На відкрите питання «Чи є корисною інклюзивно-соціальна 3D-карта? Чому?» більшість студентів не тільки відповіли позитивно, а й зазначили, що 3D-карта особливо важлива для людей з обмеженими можливостями, тим самим виявивши толерантне ставлення.

На завершення ми поставили питання, що стосуються дистанційного освітнього середовища. Так, 69,8 % опитуваних студентів вважають за доцільне після завершення карантину продовжити активне використання елементів дистанційного навчання та 85,9 % відзначають зручність запропонованих платформ для забезпечення дистанційного навчання.

Висновки

Отже, проведене дослідження засвідчило, що студентська молодь займає активну громадську позицію: розмовляє українською мовою, хоче жити та працювати в Україні, шанобливо ставиться до своєї Батьківщини, її традицій, культурного та історичного

Література

1. Бондар Л. М., Добко Т. В., Лобановська І. Г. та ін. Сучасна шкільна бібліотека: організація роботи : практич. посіб. Київ, 2019. 359 с.

2. Вільцанюк І. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в національно-патріотичному вихованні молоді. URL: <https://dismp.gov.ua/vykorystannia-informatsijno-komunikatsijnykh-tehnolohij-v-natsionalno-patriotychnomu-vykhovanni-molodi/> (дата звернення: 15.01.2022).

3. Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання до 2025 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 р. № 673. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.01.2022).

4. Концепція національного виховання студентської молоді: додаток до рішення колегії МОН

минулого, любить подорожувати, толерантно ставиться до осіб з особливими потребами.

Збільшення рівня використання онлайн-ресурсів, зокрема: відвідування онлайн тематичних лекцій, виховних годин, круглих столів, онлайн екскурсій подорожей історичними місцями, віртуальних виставок художньої творчості, електронної бібліотеки свідчать про сформовані цінності саморозвитку та самовдосконалення, успішну адаптацію до нових умов життя молоді, які виникли у зв'язку COVID-19 та прагнення виявлення власних пізнавальних, пошукових, організаторських, предметно-перетворювальних умінь та вмінє суб'єкт-суб'єктної взаємодії як основи патріотичних навичок в умовах дистанційного освітнього середовища.

Перспективи подальших досліджень бачимо у застосуванні широкого спектру можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, а саме 3D ігри, телетандем, подкасти, соціальні мережі, відеоресурси у національно-патріотичному вихованні молоді.

від 25.06.2009. протокол № 7/2-4. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr2_4290-09#Text (дата звернення: 15.01.2022).

5. Кравченко О., Міщенко М. Інноваційний проєкт комплексної реабілітації людей з інвалідністю. *Перспективи та інновації науки*, 2022, №4 (9).

6. Масовець О. А. Віртуальні технології як передумова розвитку конкурентоспроможності підприємства. 2019. URL: https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4753/virt_ualnarealnist.pdf (дата звернення: 15.01.2022).

7. Національно-патріотичний табір для студентської молоді «Дія» (I – VIII зміни) : навч. посіб. \ уклад. О.І. Безлюдний, О.О. Кравченко. Умань, 2018. 220 с.

8. Павлушенко О., Мазай Л., Прокопчук Л., Павликівська Н. Інтернет-ресурси як засоби формування національно-патріотичного світогляду студентів. *Інформаційні технології і засоби навчання*.

2021. № 5. С.130–146. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3826/1911> (дата звернення: 15.01.2022).

9. Хемчян І. І., Бондар Л. М., Добко Т. В., Рубан А. І. Патріотичне виховання у шкільних бібліотеках: методи та підходи : метод. рек. / наук. ред.: Л. Д. Березівська, Т. В. Добко. Київ, 2017. 103 с.

10. Череповська Н. І. Медіаосвітні ресурси розвитку патріотизму і критичного мислення молоді : навчально-методичний посібник. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2017. 156 с.

11. Fedorova Svetlana, Ivanova Daria, Balysheva Ksenia. Digital technologies in civic and patriotic education of students. *Web of Conferences*. 2021. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202127312054>

12. Kamil Roman. The use of information and communication technologies in patriotic education. *Journal of Education, Health and Sport*. 2019. P. 487–496. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.3407750> <http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/7446>

13. Lacka E., Wong T.C., Haddoud Yacine M. Can digital technologies improve students' efficiency? Exploring the role of Virtual Learning Environment and Social Media use in Higher Education. *Computers & Education*. 2021. DOI: doi.org/10.1016/j.compedu.2020.104099

References

1. Bezliudnyi, O. I. & Kravchenko, O.O. (Eds.) (2018). *Natsionalno-patriotychnyi tabir dlia studentskoi molodi «Diiia» [National-patriotic camp for student youth "Action"]*. Uman [in Ukrainian].

2. Bondar, L. M., Dobko, T. V., Lobanovska, I. H. (2019). *Suchasna shkilna biblioteka: orhanizatsiia roboty [Modern school library: organization of work]* Kyiv [in Ukrainian].

3. Cherepovska, N. I. (2017). *Mediaosvitni resursy rozvytku patriotyzmu i krytychnoho myslennia molodi [Media education resources for the development of patriotism and critical thinking of young people]*. Kropyvnytskyi: Imeks-LTD. [in Ukrainian].

4. Derzhavna tsilova sotsialna prohrama natsionalno-patriotychnoho vykhovannia do 2025 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30 chervnia 2021 r. № 673. [State target social program of national-patriotic education until 2025: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 30, 2021 № 673] (2021). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

5. Fedorova, S, Ivanova, D, & Balysheva, K. (2021). Digital technologies in civic and patriotic education of students. *Web of Conferences*. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202127312054> [in English].

6. Kamil, R. (2019). The use of information and communication technologies in patriotic education.

Journal of Education, Health and Sport. 487–496. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.3407750>

<http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/7446> [in English].

7. Khemchian, I. I., Bondar, L. M., Dobko, T. V. & Ruban, A. I. (2017). *Patriotychne vykhovannia u shkilnykh bibliotekakh: metody ta pidkhody [Patriotic education in school libraries: methods and approaches]*. L. D. Berezivska, T. V. Dobko (Eds.). Kyiv [in Ukrainian].

8. Kontsepsiia natsionalnoho vykhovannia studentskoi molodi: dodatok do rishennia kolehii MON vid 25.06.2009. protokol № 7/2–4. [The concept of national development of student youth: an addendum to the decision of the collegium of the Ministry of Education and Science of 25.06.2009.] (2009). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr2_4290-09#Text [in Ukrainian].

9. Kravchenko, O., Mishchenko, M. (2022). Innovatsiinyi proiekt kompleksnoi reabilitatsii liudei z invalidnistiu. [Innovative project of comprehensive rehabilitation of people with disabilities]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky – Prospects and innovations of science* [in Ukrainian].

10. Lacka, E., Wong, T.C. & Haddoud, Yacine M. (2021). Can digital technologies improve students' efficiency? Exploring the role of Virtual Learning Environment and Social Media use in Higher Education. *Computers & Education*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.104099> [in English].

11. Masovets, O. A. (2019). *Virtualni tekhnolohii yak peredumova rozvytku konkurentospromozhnosti pidprijemstva roboty [Virtual technologies as a prerequisite for the development of enterprise competitiveness]*. Retrieved from https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4753/virt_ualnarealnist.pdf [in Ukrainian].

12. Pavlushenko, O., Mazai, L., Prokopchuk, L., Pavlykivska N. (2021). Internet-resursy yak zasoby formuvannia natsionalno-patriotychnoho svitohliadu studentiv Internet resources as a means of forming the national-patriotic worldview of students [Internet resources as a means of forming the national-patriotic worldview of students]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information technologies and teaching*, Retrieved from <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3826/1911> [in Ukrainian].

13. Viltaniuk, I. (2020). *Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v natsionalno-patriotychnomu vykhovanni molodi [The use of information and communication technologies in the national-patriotic education of youth]*. Retrieved from <https://dismp.gov.ua/vykorystannia-informatsiino-komunikatsiinykh-tekhnolohij-v-natsionalno-patriotychnomu-vykhovanni-molodi/> [in Ukrainian].

Oksana Kravchenko,

*Doctor of Pedagogical Sciences, professor,
Dean of the Faculty of Social Work and Pedagogical Education,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
2, Sadova Str., Uman, Ukraine,*

Iryna Reznichenko,

*PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), associate professor,
Department of Educational Technologies and Pedagogical Creativity,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
2, Sadova Str., Uman, Ukraine*

NATIONAL AND PATRIOTIC EDUCATION OF STUDENT YOUTH BY MEANS OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE CONDITIONS OF DISTANCE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

The national and patriotic education today is a powerful means of strengthening the unity and integrity of Ukraine. Today, more than ever, we need new approaches and new ways to cultivate patriotism as a feeling and as a basic trait of personality. In our opinion, one of such ways may be the use of digital technologies in the implementation of national and patriotic education of student youth, because this is one of the most important and sustainable trends in the educational process. The purpose is to study the possibilities of digital technologies as a means of forming a national and patriotic education of youth in a distance learning environment of higher education. Research methods are: theoretical, namely analysis of psychological and pedagogical sources on the research issues, generalization and systematization of data on the formation of national and patriotic education of youth in a distance learning environment; and empirical, namely questionnaires. The research sample consisted of students of the 3-4 years of study of full-time education (70 people) of the Faculty of Primary Education and the Faculty of Social and Psychological Education of Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna. The study showed that student youth takes an active public position, i.e. speaks Ukrainian, wants to live and work in Ukraine, respects his/her homeland, its traditions, cultural and historical past, loves to travel; he/she is tolerant of people with special needs. Various forms of educational work of national and patriotic orientation at Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna conducted by means of Information and Communication Technologies (ICT) were analyzed; online thematic lectures, educational classes, round tables, master classes, guest online meetings with famous researchers of Ukrainian historical heritage, online excursions-trips to historical places, virtual exhibitions of artistic creativity, participation in the national and patriotic student camp "Action", etc. proved the effectiveness of digital technologies as a means of forming national and patriotic education of youth.

Keywords: national and patriotic education; young students; digital technologies; distance educational environment; information and communication technologies; inclusive 3D-map.

Подано до редакції 09.04.2022
